

HISWA
VERENIGING

HISWA Conjunctuurenquête

4^e kwartaal 2017

Amsterdam, 5 Maart 2018
Jeroen van den Heuvel
Sjoerd van Tilburg

Inleiding

De watersportindustrie kijkt vol vertrouwen naar het watersportseizoen van 2018. Het optimisme was in 2017 al merkbaar: de omzet in de watersportsector groeide in 2017 met 1,0%. Deze groei werd voornamelijk gerealiseerd door exporterende bedrijven zoals de (super)jachtbouwers en de toeleveranciers. Maar ook dealers, watersportwinkels en importeurs van motoren en de verhuur deden het redelijk goed. Dat blijkt uit de recente conjunctuurmeting van HISWA Vereniging, brancheorganisatie van de watersport.

Jachthavens, jachtbouwers en jachtservicebedrijven rapporteerden in 2017 een omzetsdaling. Echter de orderportefeuille van de jachtbouw groeit en de bezettingsgraden van de jachthavens stabiliseren zich. Vrijwel alle watersportondernemers die aangesloten zijn bij HISWA Vereniging zijn optimistisch voor 2018. 85% van de ondernemers verwacht een zelfde jaar als in 2017 of een verbetering. Veel watersportbedrijven zijn naarstig op zoek naar personeel om deze verbetering te realiseren.

Online verkoop neemt toe

Ook in de watersport neemt het aandeel online verkopen toe. Werd in 2016 nog 18% van de omzet online gerealiseerd, in 2017 steeg dit naar 21,5%.

De watersport gaat profiteren van de economische groei. We merken dat onze leden meer vacatures hebben. Dat betekent dat ze meer werk hebben en consumenten meer te besteden hebben. Bezig zijn op het water en varen als vrijetijdsbesteding is aan een opmars bezig. Zeker de actieve watersporten zoals suppen en kitesurfen worden steeds populairder.

Gebruikte boot kopen populair

De markt voor gebruikte boten trekt eveneens aan. Zo werden in 2017 meer (duurdere) gebruikte boten verkocht. De jachtmakelaars die zijn aangesloten bij HISWA Vereniging en de Nederlandse Bond van Makelaars in Schepen (NBMS) sloten het jaar 2017 met positief resultaat af en zijn positief over 2018. De vraag naar tweedehands boten nam afgelopen jaar toe, waardoor de prijzen ook stegen. Kostte in 2016 een gebruikt zeiljacht gemiddeld 64.000 euro, in 2017 gingen zeiljachten voor gemiddeld 81.000 euro van de hand. Motorjachten waren iets duurder: in 2016 kostte een motorjacht gemiddeld 78.000 euro, in 2017 liep dat op tot een bedrag van 112.000 euro.

De tijd dat een jacht te koop ligt, wordt steeds korter. Een motorjacht lag ongeveer 352 dagen te koop en een zeiljacht deed er 282 dagen over om een nieuwe eigenaar te vinden.

Om de verkoop van nieuw en gebruikte boten en onderdelen een zet te geven, gaat HISWA Vereniging niet alleen ondernemers maar ook consumenten adviseren. Mensen die erover denken om een boot te kopen of hun huidige boot willen verkopen, komen steeds vaker bij HISWA Vereniging terecht.

1. Kwalitatief onderzoek

In dit hoofdstuk wordt door middel van kwalitatief onderzoek gekeken naar de uitkomsten van de enquête per hoofdactiviteit. In totaal hebben er 142 respondenten meegedaan aan het onderzoek.

Hoofdactiviteit				
	Aantallen Q4	Percentage Q4		Percentage Q3
Architecten	0	0,0%		0,0%
Detailhandel/dealer	9	6,3%		23,6%
Expert	4	2,8%		2,2%
Importeur motoren	5	3,5%		2,9%
Importeur pleziervaartuigen	3	2,1%		3,6%
Jachtbouw	15	10,6%		11,6%
Jachthaven/stalling	55	38,7%		38,4%
Makelaar	9	6,3%		4,4%
Reparatie en onderhoud	10	7,0%		11,6%
Toeleverancier	10	7,0%		5,1%
Verhuurder	13	9,2%		8,0%
Zeil/vaarschool	8	5,6%		8,7%
Zeilmaker/tuiger	1	0,7%		0,0%
Total	142	100%		100%

Tabel 1

2. Vragenlijst

In deze enquête zijn de volgende vragen beschreven.

Vraag 1

Wat is de hoofdactiviteit van uw bedrijf?

- a) Jachtbouw: Heeft u meer of minder opdrachten voor nieuwbouwschepen ten opzichte van dezelfde periode vorig jaar?
- b) Jachthaven: Wat is de bezettingsgraad van uw vaste ligplaatsen op dit moment?
- c) Zeilschool: Wat kunt u zeggen over het aantal cursisten dat u had in het derde kwartaal van 2017 in vergelijking tot het derde kwartaal 2016?
- d) Verhuur pleziervaartuigen: Wat is uw bezettingspercentage van uw verhuurvloot in het derde kwartaal 2017? Het gaat hier om de bezetting van de totale verhuurcapaciteit (aantal verhuurbare dagen x aantal vaartuigen).
- e) Importeurs motoren: Wat was uw totale promotiebudget in vergelijking tot het vierde kwartaal 2016?
- f) Importeurs pleziervaartuigen: Wat was uw totale promotiebudget in vergelijking met het vierde kwartaal 2016?

Vraag 2

Hoeveel medewerkers telde uw bedrijf in het vierde kwartaal 2017?

Vraag 3

Wat is uw verwachting voor de komende 6 maanden ten opzichte van dezelfde periode in 2016?

Vraag 4

Hoe staat het momenteel met uw personeelsbestand?

Vraag 5

Wat kunt u zeggen over uw brutowinst in Q4 2017, in vergelijking tot Q4 2016?

Vraag 6

Wat kunt u zeggen over uw omzet in Q4 2017, in vergelijking tot Q4 2016?

Vraag 7

Wat is uw promotiebudget, in procenten van de omzet?

Vraag 8

Wat is uw huidige prijsbeleid, ten opzichte van dezelfde periode vorig jaar?

Vraag 9

Wat moet HISWA Vereniging volgens u in deze tijd doen?

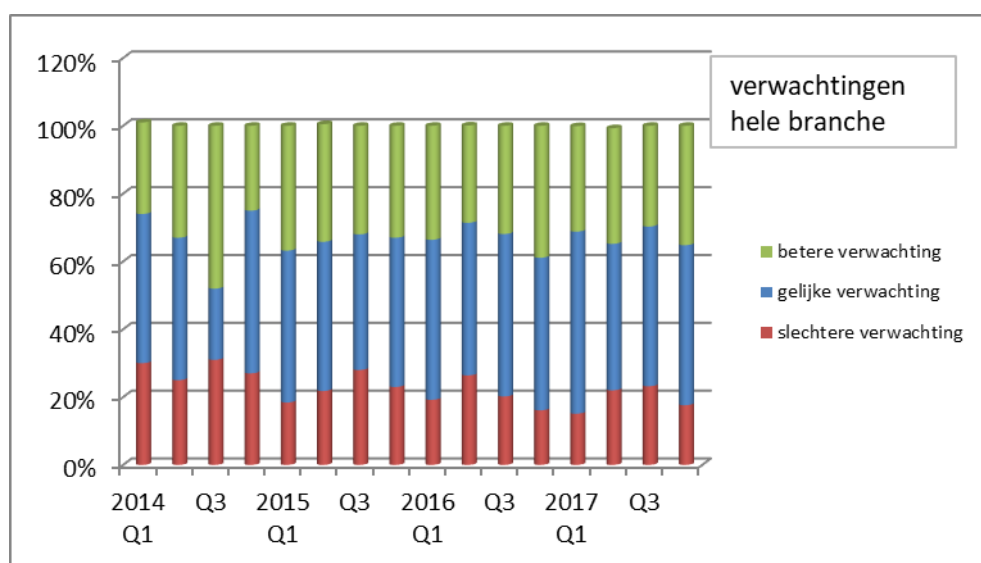
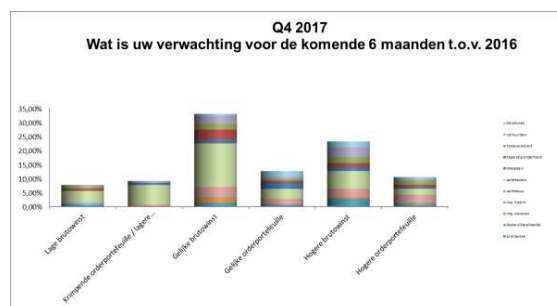
3. Uitkomsten

In totaal hebben er 142 bedrijven deelgenomen aan de enquête, verdeeld over twaalf activiteiten. Naast de volledige branche zijn in dit hoofdstuk ook de uitkomsten van de enquête per hoofdactiviteit te lezen.

De totale watersportindustrie in Q4 2017

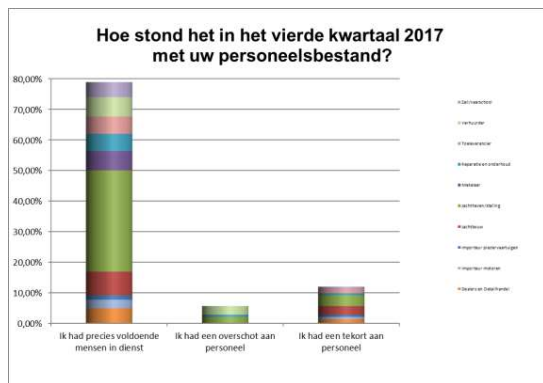
Verwachtingen

18% verwacht een lagere brutowinst en/of krimpende orderportefeuille. 47% verwacht een zelfde eerste half jaar 2018 als in 2017. 35% verwacht een verbetering. De cijfers zijn overeenkomstig het vierde kwartaal 2016. In heel 2017 verwachte 80% een zelfde of een betere tijd.

Personeel

80% van de bedrijven geeft aan precies voldoende personeel in huis te hebben. Dit getal neemt iets toe. 5% geeft een teveel aan personeel aan. 15% heeft een tekort, hieronder voornamelijk de meeste importeurs en jachtbouwers.

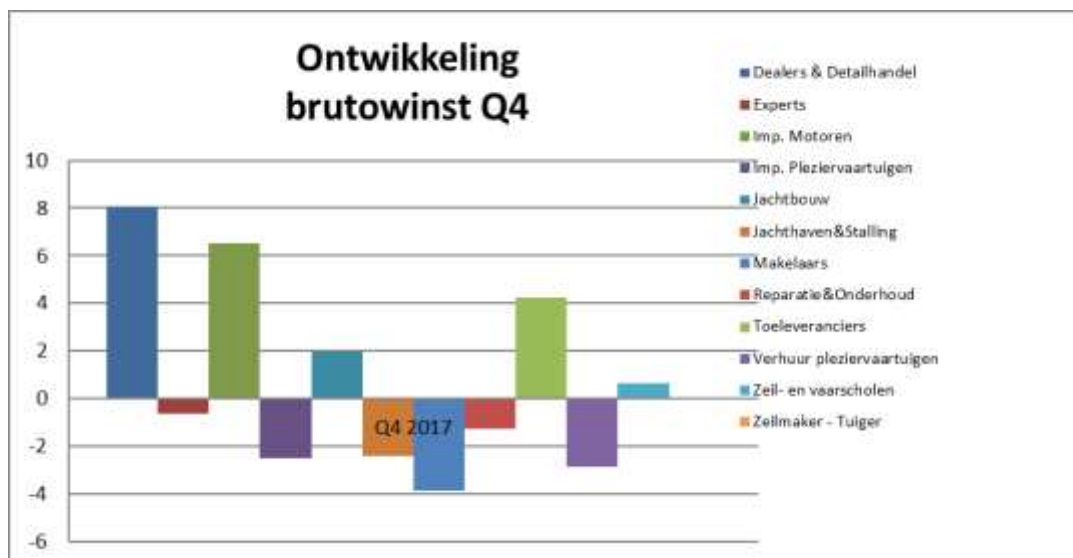

Brutowinst

26% ziet de winst dalen, iets meer dan een Q4 2016. 35% ziet geen verschil ten opzichte van Q4 2016. 38% ziet de winst stijgen, de meesten daarvan rapporteert een lichte stijging (1-10%). De winst is, gemiddeld genomen, gedaald met 0,2%.

De index gaat naar 87,9 punten. (2008 = 100).

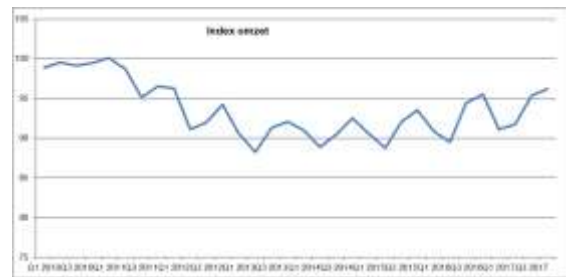
Over heel 2017 verbeterde de winst zich met 0,6%.

Omzet

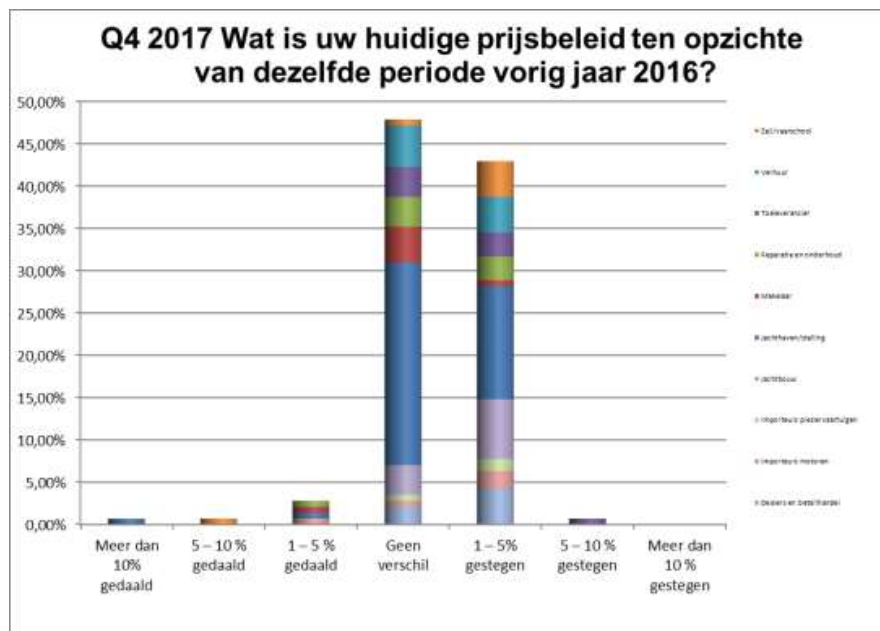
32% houdt de omzet gelijk in Q4, 3% meer dan Q4 2016. 23% ziet de omzet dalen, meest met 1-10%. 44% ziet een verbetering van de omzet.

De index van Q4 2017 staat met 96,2 punten 0,7 pnt hoger dan een jaar eerder. (2008=100). Over heel 2017 verbeterde de omzet zich met 1,0%.

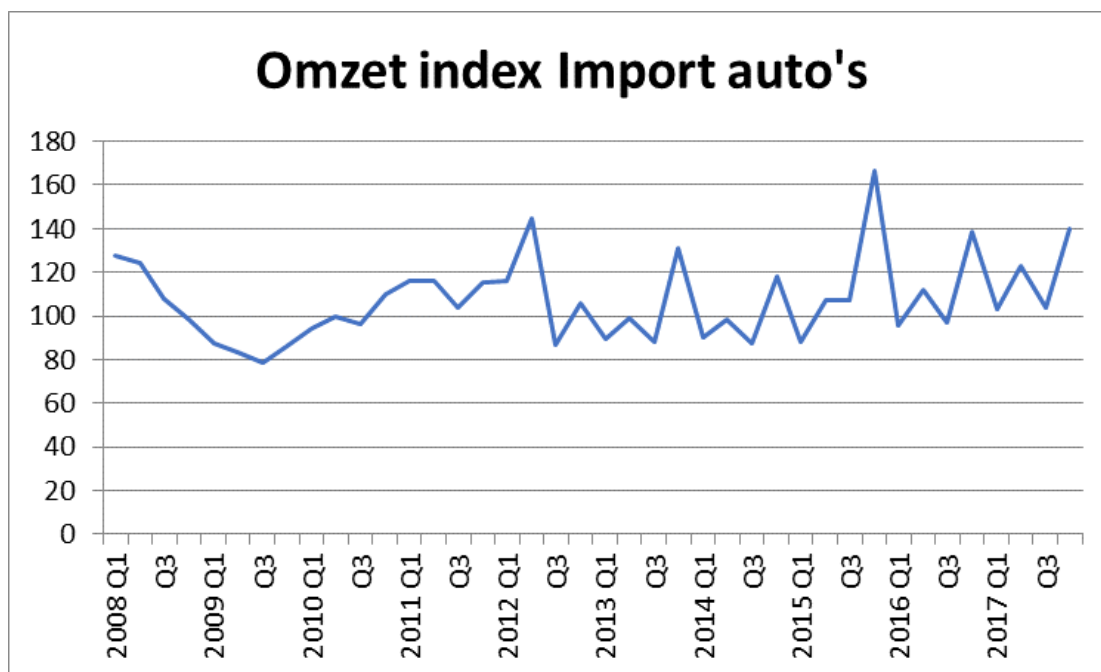
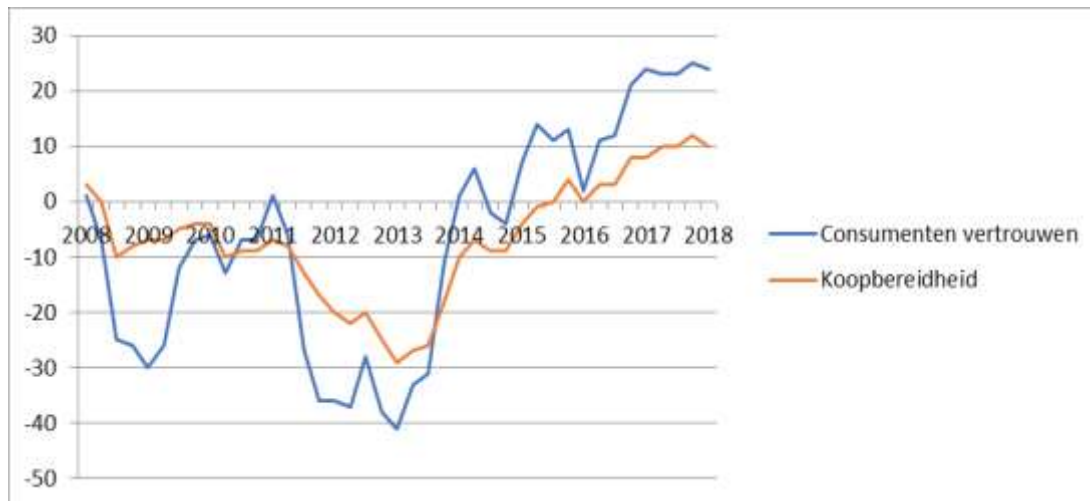

Prijsbeleid

48%, houdt de prijzen gelijk. 5% voert een verlaging door. 45 % laat de prijzen stijgen.

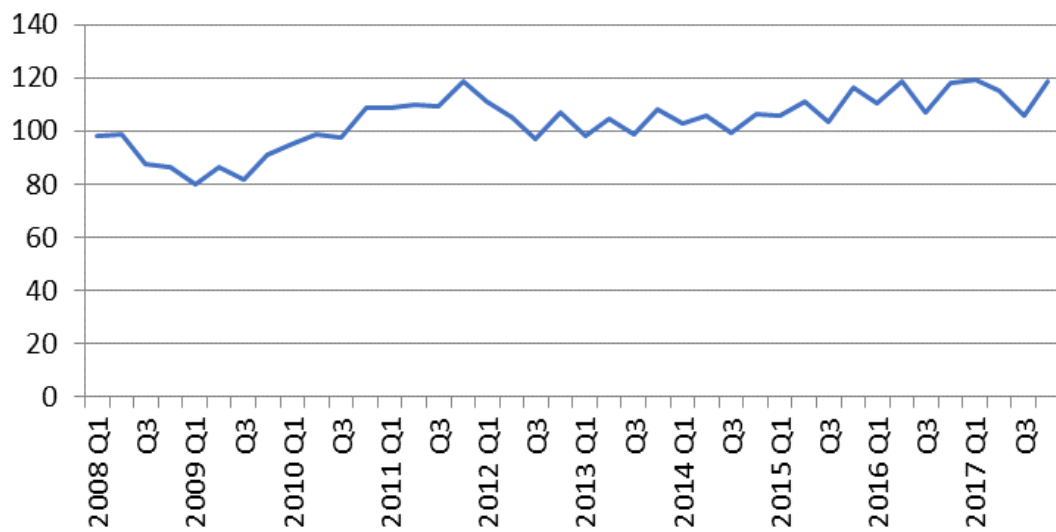

Algemene cijfers:

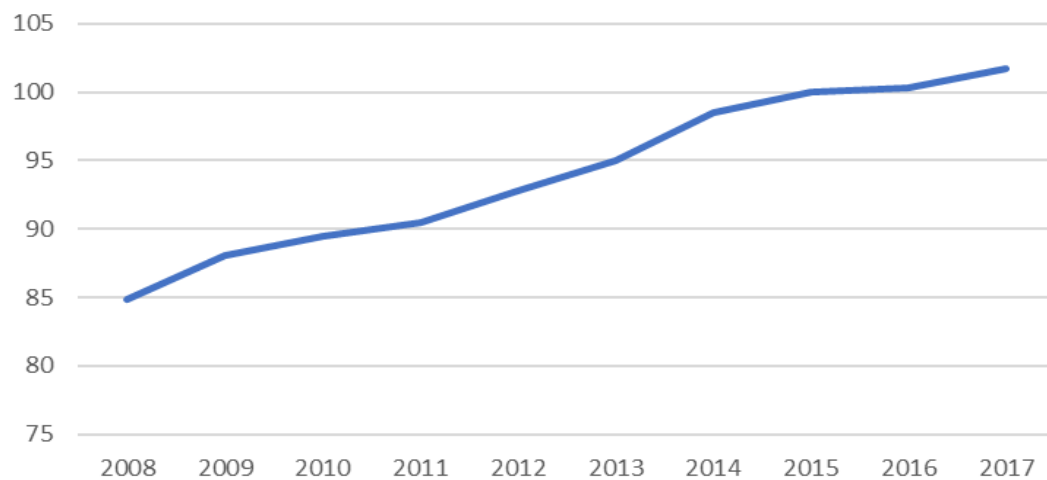
Auto's en motoren omzet onderdelen

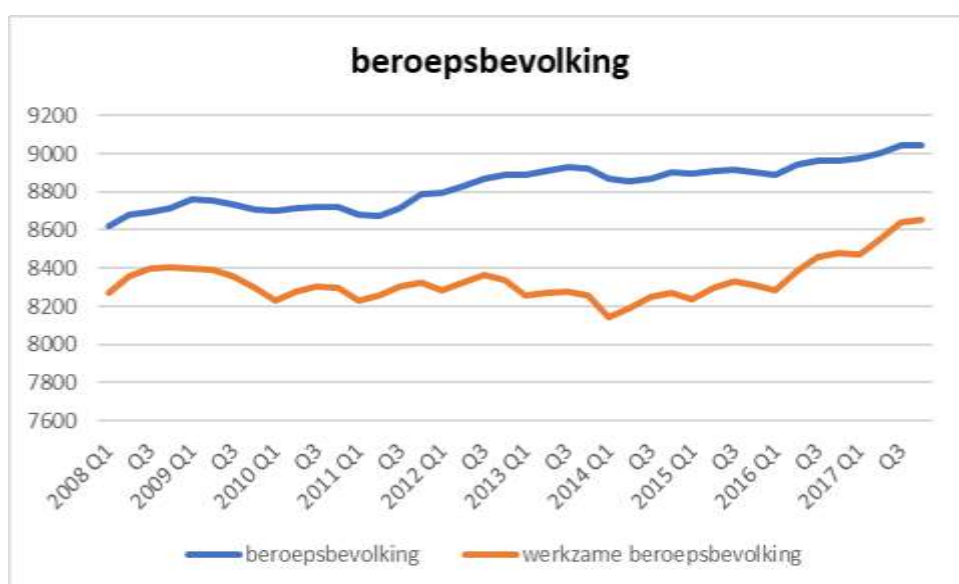
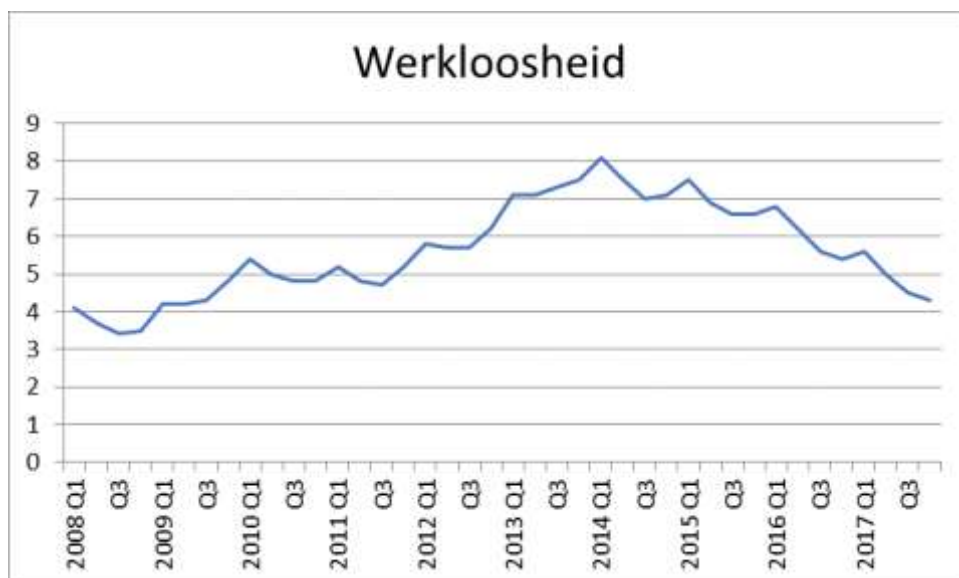
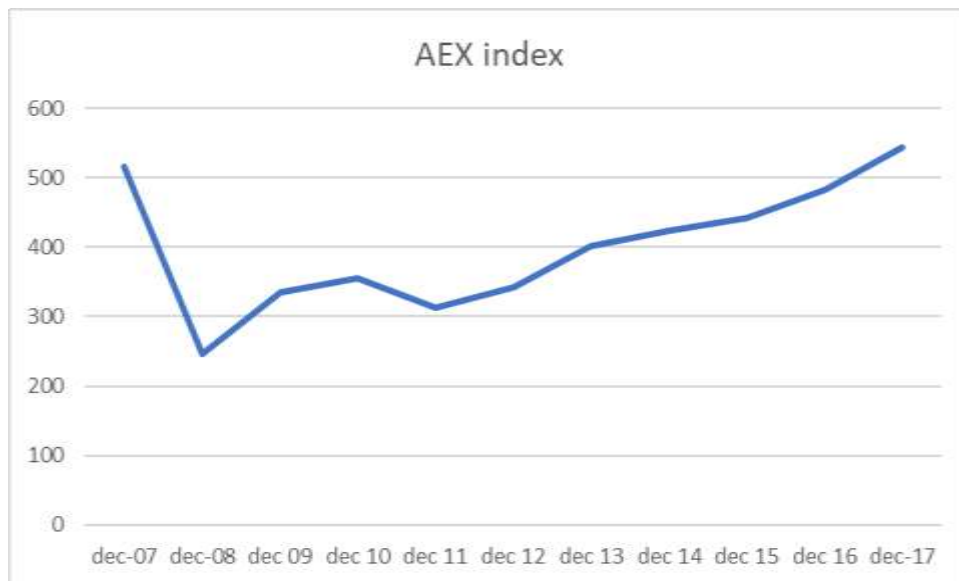
index 2010=100

Consumentenprijs index

2015=100

Alle algemene grafieken: Bron CBS Opendata

Conclusie

Het aantal ondernemers dat een verslechtering of verbetering verwacht blijft schommelen rond dezelfde percentages. Er is ook geen sprake van fors herstel, de inflatie wordt ternauwernood bijgehouden. Opvallend is dat het aantal vacatures een signaal kan zijn dat ondernemers de verbetering als structureel zien.

De verschillen tussen de verschillende bedrijfsactiviteiten zijn groot:

In de bijlage zijn meer grafieken opgenomen.

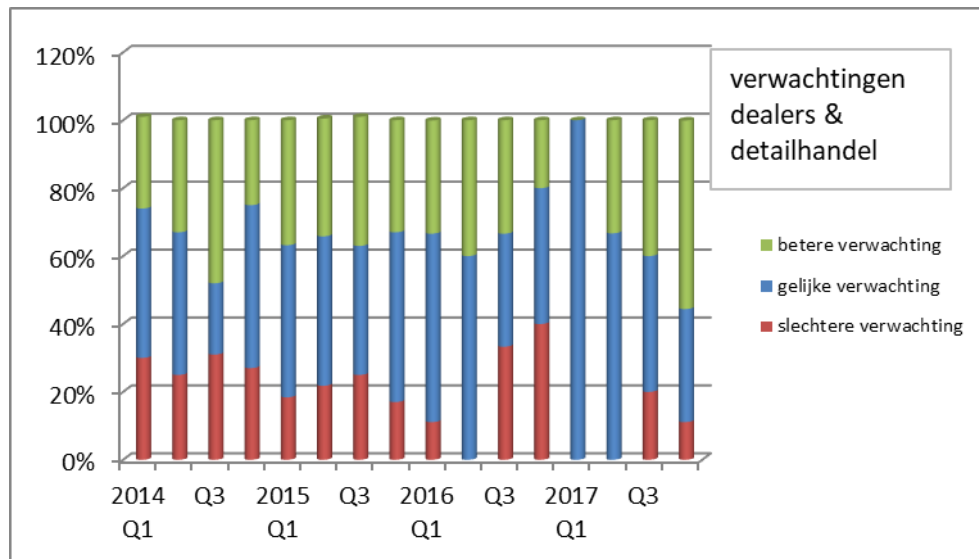
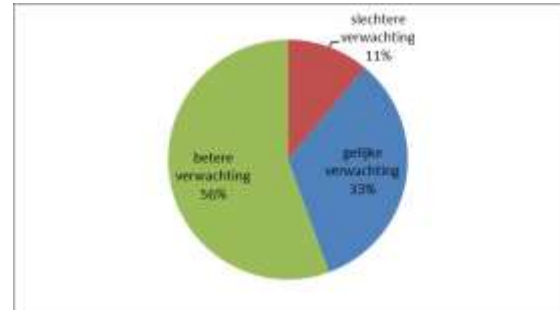
3.1 Hoofdactiviteit: Dealers en detailhandel

Aan het onderzoek hebben 9 ondernemingen deelgenomen met de hoofdactiviteit dealers en detailhandel.

Verwachting voor de komende 6 maanden.

11% van de respondenten verwacht een lagere omzet dan in Q4 2016 tegen 40% het vorige jaar. 33% verwacht gelijke winst of orderportefeuille. 56% is positief gestemd.

Over heel 2017 verwachte 92% hetzelfde of verbetering.

Het personeelsbestand

78% heeft precies genoeg personeel, 22% een tekort. Er is geen overschot gemeld.

De brutowinst in dit kwartaal in vergelijking met hetzelfde kwartaal in 2016.

Niemand geeft een winstdaling aan, vorig jaar nog 40%. 22% ziet geen verschil. 78% geeft een winststijging aan.

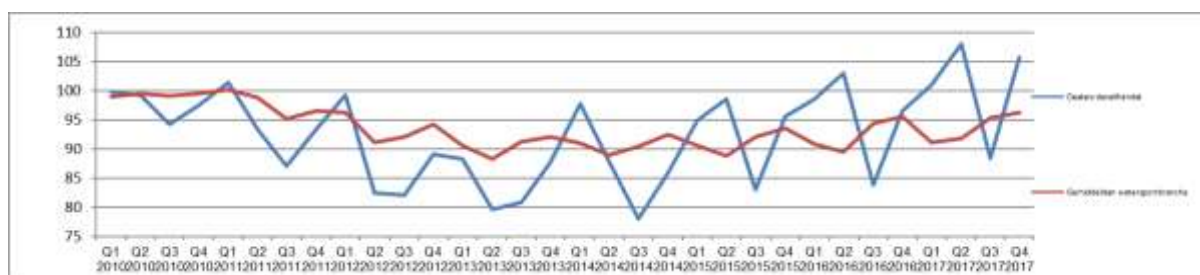
Het berekende gemiddelde in Q4 2016 komt op een plus van 8,1%. De index staat op 81,9 punten (2008=100). Over heel 2017 werd een verbetering van 3,9% gerapporteerd.

De omzet in dit kwartaal in vergelijking met hetzelfde kwartaal in 2016.

Niemand ziet een daling van de omzet. En ook niemand houdt de omzet gelijk. Iedereen ziet een verbetering, meest matig.

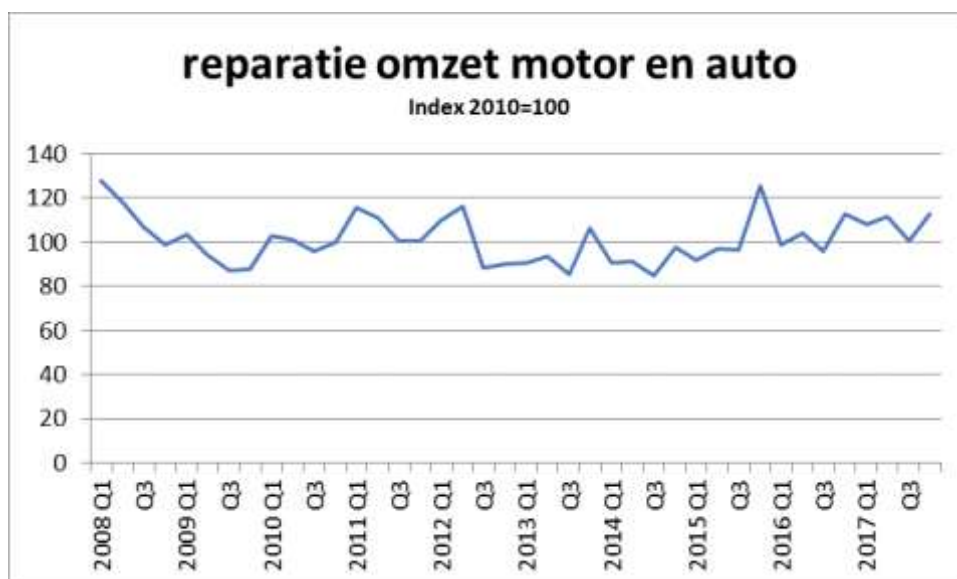
De index stijgt met 9,2% naar 105,7 punten. (2008=100). Over heel 2017 werd een verbetering van 5,3% gerealiseerd.

Prijsbeleid.

33% houdt de prijzen stabiel, niemand laat de prijzen dalen. 66% voert een kleine prijsdaling door.

Algemeen

Bron: CBS Opendata

Bron: CBS Opendata

Wat valt op?

De dealer / detailhandelaar herstelt zich met goede cijfers van de laag-conjunctuur. De winst en omzet zijn verbeterd ten opzichte van vorig jaar, de prijzen zijn verhoogd en de vooruitzichten worden positief ingeschat.

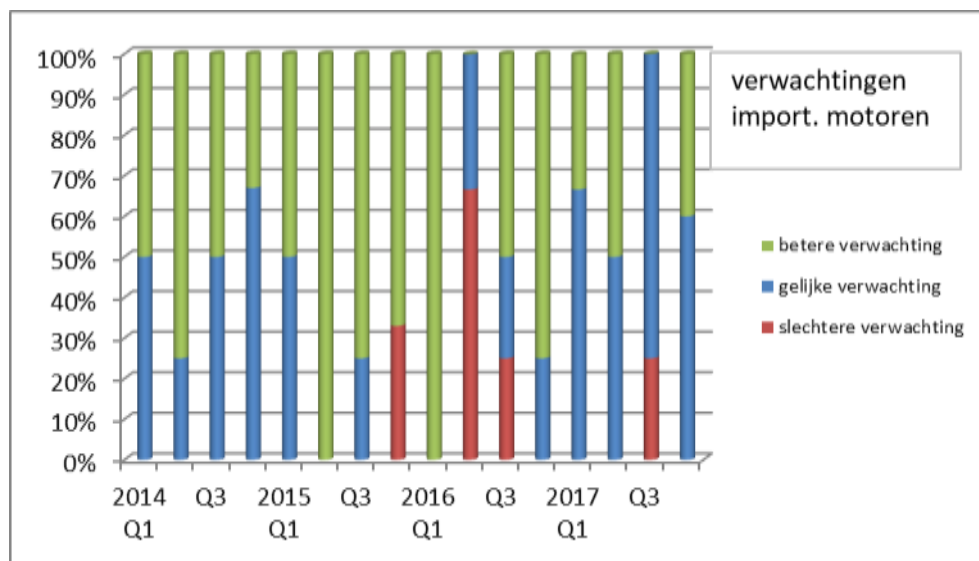
3.2 Hoofdactiviteit: Importeur motoren

In totaal hebben er 5 importeurs motoren deelgenomen aan het onderzoek.

Verwachting voor de komende 6 maanden.

60% verwacht een gelijke winst/orderboek,
40% verwacht een verbetering.

Over heel 2017 was 94% neutraal of positief in de verwachtingen.

Het personeelsbestand.

80% van de importeurs hadden precies voldoende mensen in dienst. 20% was op zoek naar personeel.

Het promotiebudget.

80% van de importeurs houden hun promotiebudget op hetzelfde niveau. 20% laat het fors stijgen.

De brutowinst in dit kwartaal in vergelijking met hetzelfde kwartaal in 2016.

20% van de respondenten rapporteert een winststabilisatie. De rest ziet de winst stijgen, waarin 60% licht.

Het berekend gemiddelde verandert daarmee met 6,5% komt op 108,6 punten (2008=100). Over heel 2017 verbeterde de importeur motoren zich met 7,1%.

De omzet in dit kwartaal in vergelijking met hetzelfde kwartaal in 2016.

De omzet is bij iedereen verbeterd. 60% rapporteert een lichte verbetering, 40% forser (10-25%).

De index stijgt met 10,0 pnt naar 137,7 punten (2008=100). Over heel 2017 verbeterde de omzet zich met 8,6%.

Prijsbeleid.

20% laat de prijzen licht dalen. 20% houdt de prijzen stabiel, de overige 60% voert een lichte stijging door.

Wat valt op?

De importeur ziet de omzet en winst positief verbeteren. De verwachtingen voor de eerste helft van 2018 zijn positief.

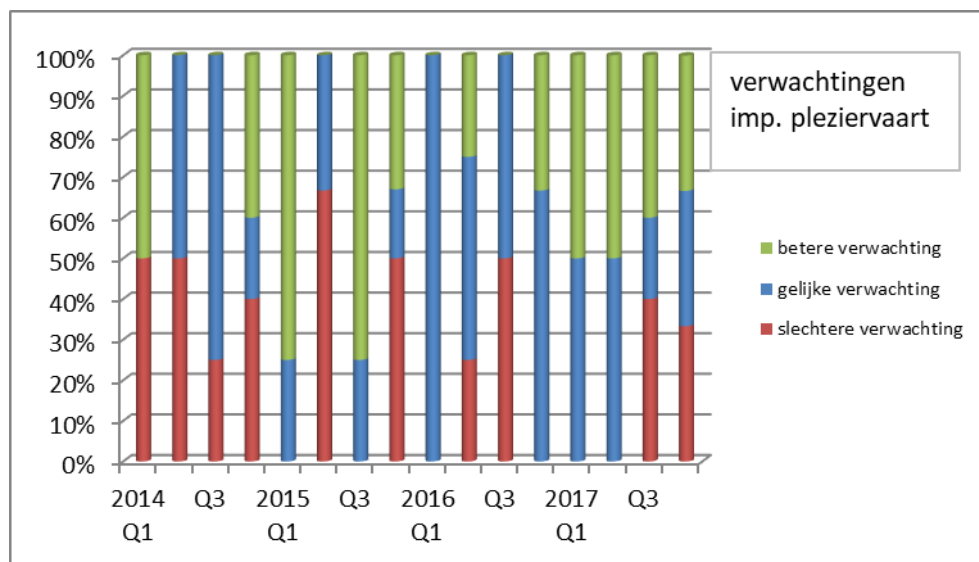
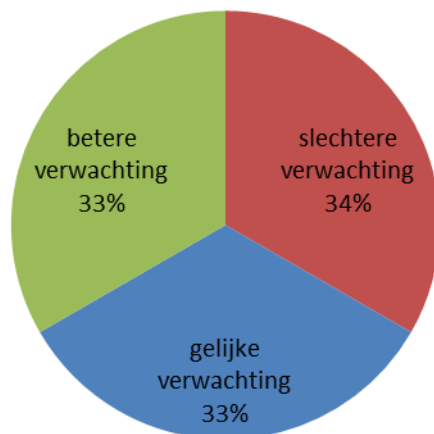
3.3 Hoofdactiviteit: Importeur pleziervaartuigen

In totaal hebben er 3 ondernemingen deelgenomen met als hoofdactiviteit importeur vaartuigen.

Verwachting voor de komende 6 maanden.

33% verwacht een krimpende orderportefeuille, eerder dit jaar bleef dat op nul staan. 33% verwacht stabilisatie. 33% verwacht een verbetering.

Over heel 2017 waren bij 82% de verwachtingen neutraal of positief.

Promotiebudget

33% liet het budget slinken met 10-25%. 66% hield het budget op peil.

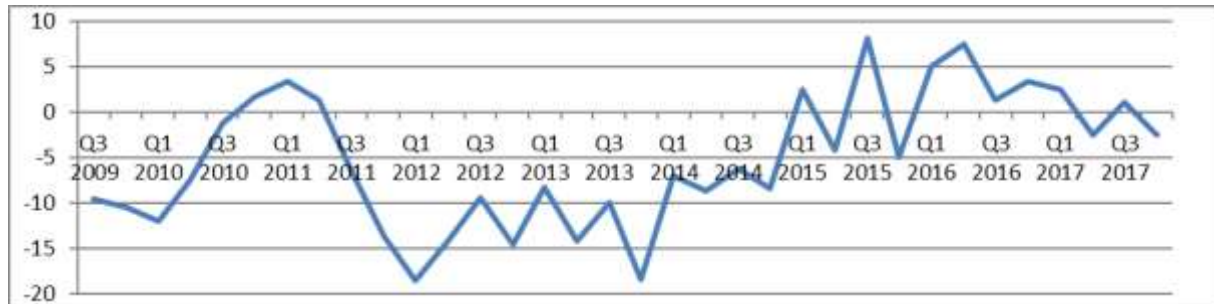
Het personeelsbestand.

67% heeft voldoende mensen in dienst, 33% meldt een tekort.

De brutowinst in dit kwartaal in vergelijking met hetzelfde kwartaal in 2016.

33% rapporteert een (forse) brutowinst daling. 0% ziet geen verschil met vorig jaar. 67% ziet een lichte verbetering.

Het berekende gemiddelde komt neer op daling met 2,5%. De index staat op 31,8 punten (2008 = 100). Over heel 2017 daalde de brutowinst met 0,4%.

De omzet in dit kwartaal in vergelijking met hetzelfde kwartaal in 2016.

deze cijfers zijn hetzelfde als de brutowinst.

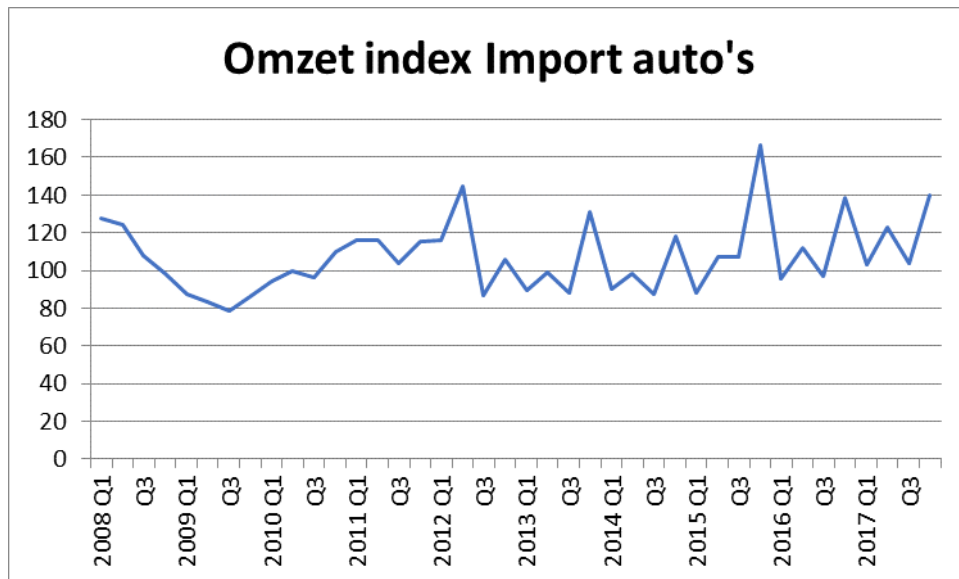
De index daalt met 2,5% naar 49,8 punten (2008=100). Over heel 2017 werd geen verandering (plus 0,1%) gerapporteerd.

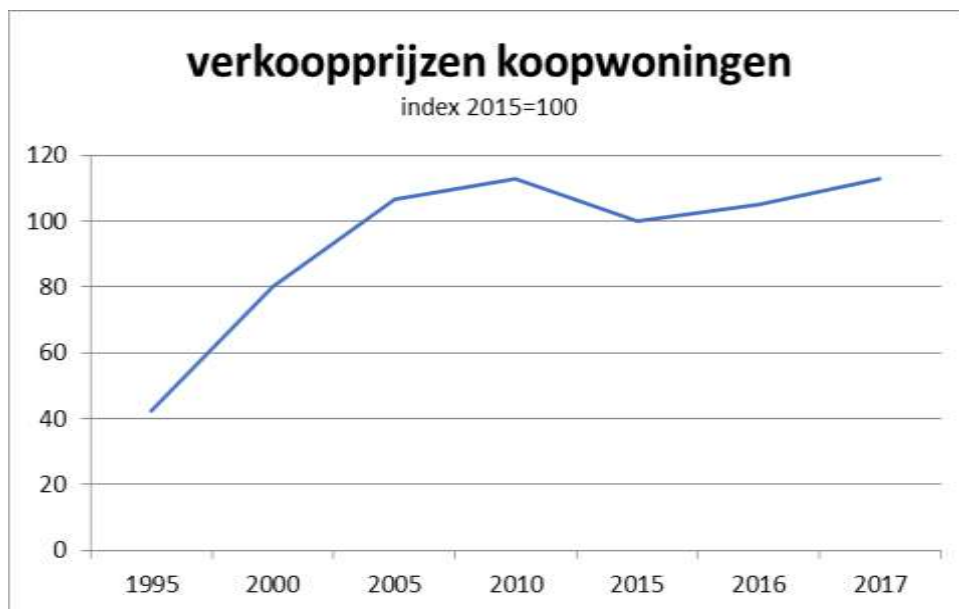
Prijsbeleid.

33% laat de prijzen stabiel. 66% van de importeurs laten de prijzen licht stijgen.

Algemeen

Bron: CBS opendata

Bron: CBS Opendata

Wat valt op?

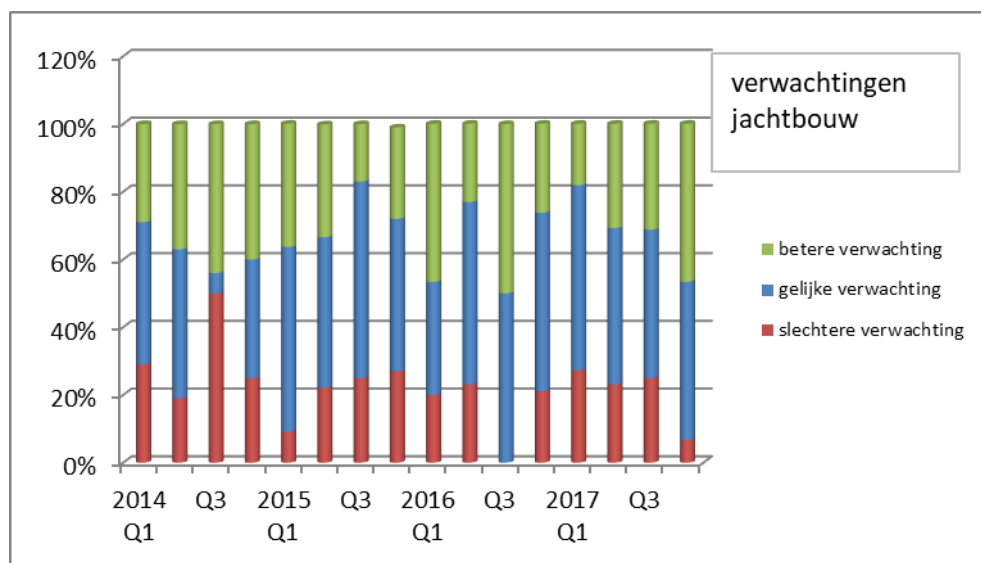
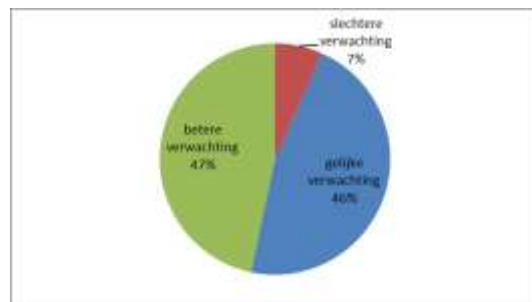
De omzet en winst nemen af in dit vierde kwartaal. Met alle plussen en minnen realiseert de importeur in 2017 nauwelijks positieve verbeteringen. De importeur heeft eerdere positieve verwachtingen in 2017 niet waargemaakt.

3.4 Hoofdactiviteit: Jachtbouw (inclusief architecten)

In totaal hebben er 15 ondernemingen deelgenomen.

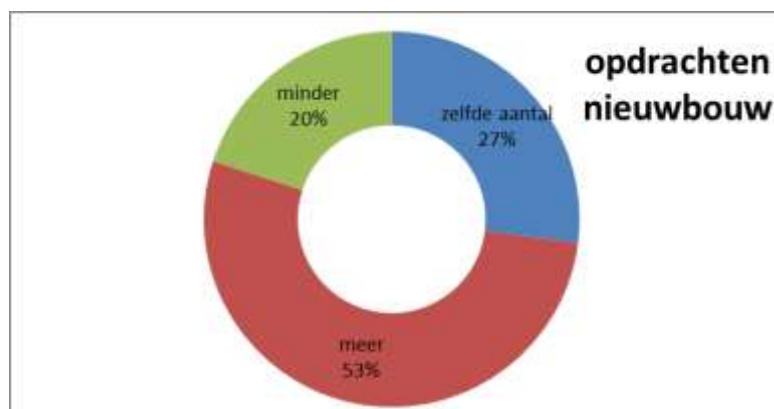
Verwachting voor de komende 6 maanden.

7% geeft een lagere verwachting af. 47% verwacht eenzelfde half 2018. 47% geeft aan een verbetering te verwachten. Deze cijfers zijn vrijwel gelijk aan eerdere kwartalen. Over heel 2017 waren bij 79% de verwachtingen neutraal of positief.

Heeft u meer of minder opdrachten voor nieuwbouwschepen ten opzichte van dezelfde periode vorig jaar?

53% heeft meer schepen in opdracht.

Het personeelsbestand.

73% heeft voldoende mensen, 27% een tekort. Er is geen personeelsoverschot.

De brutowinst in dit kwartaal in vergelijking met hetzelfde kwartaal in 2016.

13% ziet de winst dalen, waarvan enkelen zeer fors. 33% houdt het stabiel. De overige 54 zien de winst stijgen, sommigen redelijk fors.

Het berekende gemiddeld laat een plus zien van 2,0%. De index komt daarmee op 87,8 punten (2008=100). Over heel 2017 realiseert de bouwer een plus van 0,7%.

De omzet in dit kwartaal in vergelijking met hetzelfde kwartaal in 2016.

20% ziet de cijfers dalen. 33% houdt deze gelijk. 47% ziet de omzet toenemen, maar minder fors.

De index stijgt met 1,3 punten naar 94,8 pnt. (2008=100). Over heel 2017 liep de omzet met 0,9% terug.

Prijsbeleid.

33% houdt de prijzen gelijk. 66% voert een prijsstijging door, allen met max 5%.

Algemeen

Bron: CBS Opendata

Wat valt op?

In dit kwartaal neemt de omzet toe, het maakt eerdere kwartalen nog niet goed. Toch is er optimisme en is de bouwer op zoek naar personeel.

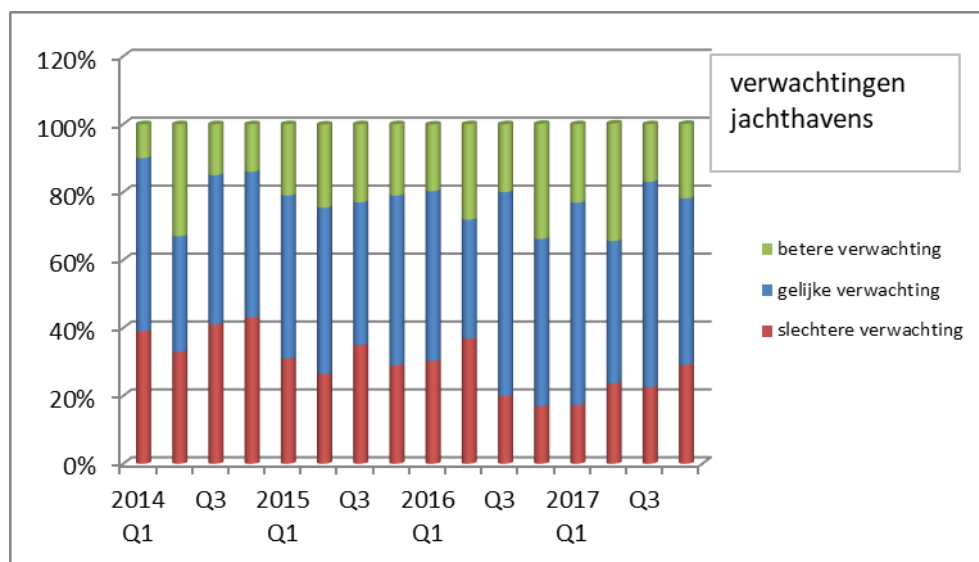
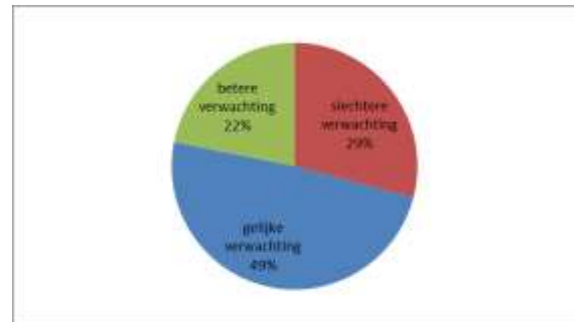
3.5 Hoofdactiviteit: Jachthavens en stalling

In totaal hebben er in deze hoofdactiviteit 55 ondernemingen deelgenomen.

Verwachting voor de komende 6 maanden.

29% van de respondenten verwacht een verslechtering. Dat is een constant aantal. 49% houdt het gelijk, en 22% is positief. De cijfers zijn over meerdere kwartalen vergelijkbaar.

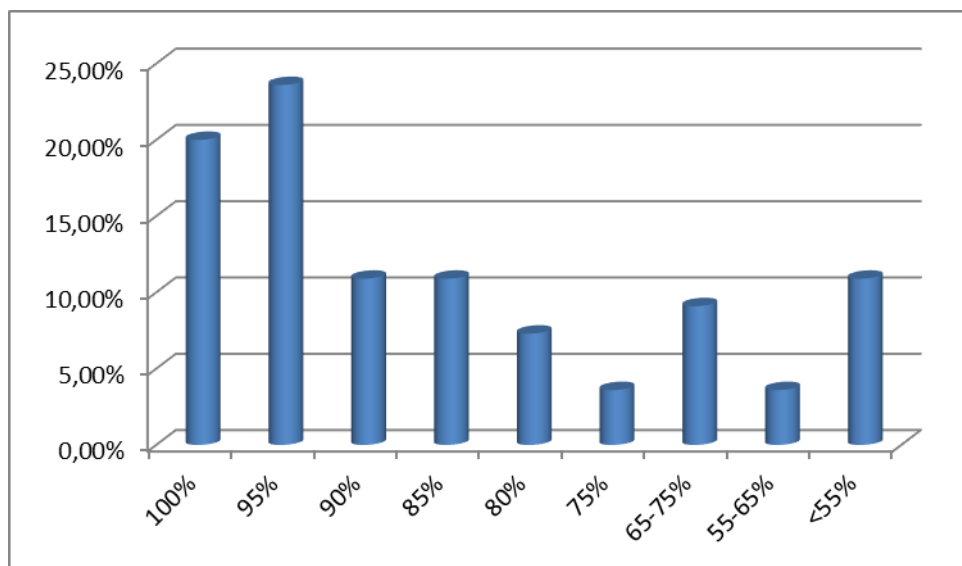
Over 2017 waren bij 77% de verwachtingen neutraal of positief.

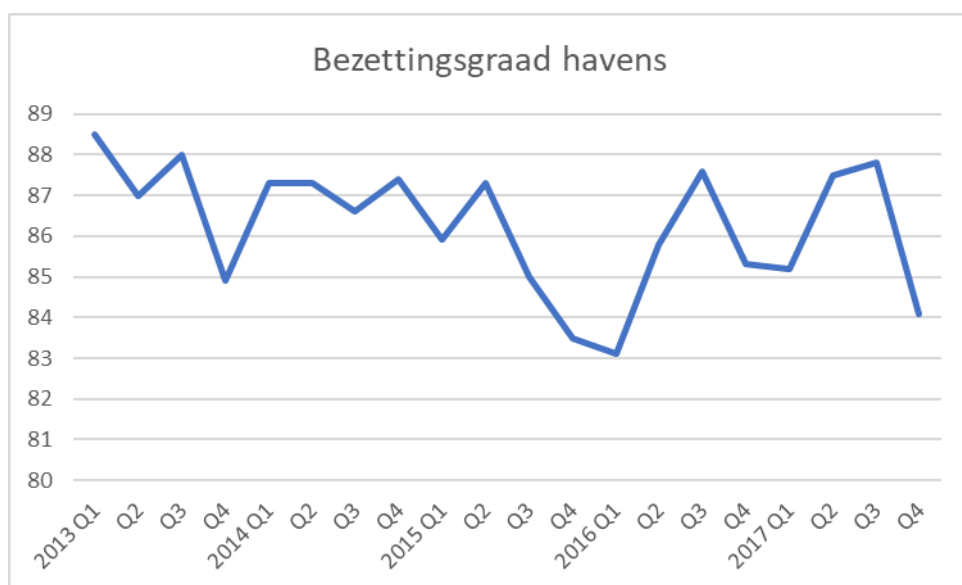
Het personeelsbestand.

86% heeft voldoende mensen in dienst. 6% heeft teveel personeel en 9% heeft een tekort.

Wat is de bezettingsgraad van uw vaste ligplaatsen op dit moment?

Het gemiddelde bezettingspercentage in Q4 2017 staat op 84,1%.

De brutowinst in dit kwartaal in vergelijking met hetzelfde kwartaal in 2016.

33% ziet de winst dalen, meest (22%) met 1-10%. 46% houdt de brutowinst stabiel. De overige 21% meldt een winststijging, meest met 1-10%.

Het berekende gemiddelde komt uit op min van 2,4%. De index komt hiermee op 85,1 punten (2008=100). Over heel 2017 werd een min van 0,3% gerapporteerd.

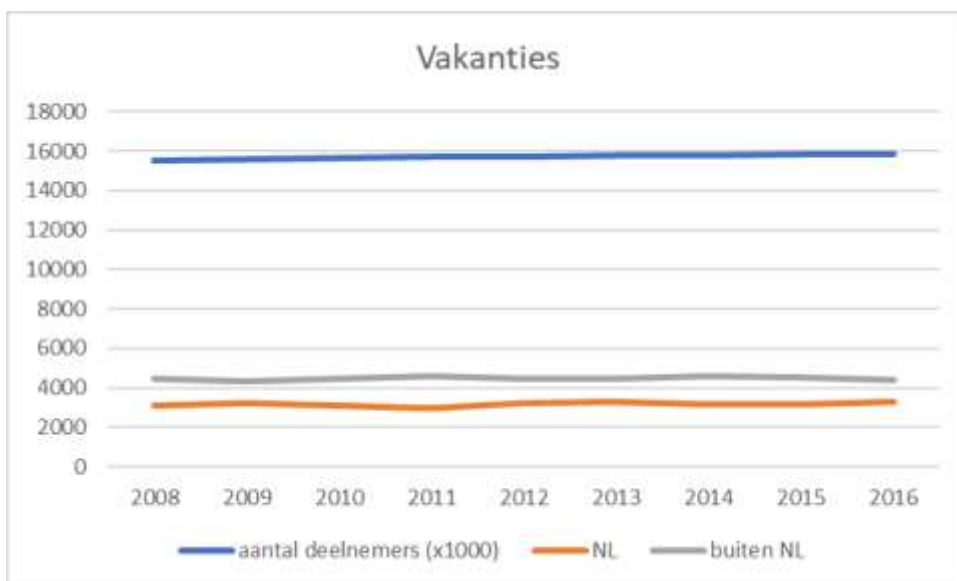
De omzet in dit kwartaal in vergelijking met hetzelfde kwartaal in 2016.
 29% ziet de omzet dalen. 42% houdt de omzet gelijk. 29% ziet de omzet meest licht verbeteren.

De index staat 2,1 pnt lager op 88,6. (2008=100). Over heel 2017 werd een omzetsdaling van 2,0% gerapporteerd.

Prijsbeleid.
 4% laat de prijzen dalen. 62% houdt de prijzen stabiel. 35% voert een stijging door, allen van 1-5%.

Algemeen

Bron CBS Opendata

Wat valt op?

Winst en omzet raken verder achterop bij het gemiddelde in de watersportsector. De verschillen achter deze gemiddelde cijfers zijn echter groot. Omdat de enquête anoniem is, kan niet met zekerheid worden vastgesteld dat het verschil tussen goed draaiende en minder goed draaiende bedrijven groter wordt, uit andere bronnen kan worden opgetekend dat hiervan wel sprake kan zijn. De havens blijven zijn niet echt positief voor de eerste helft van 2018.

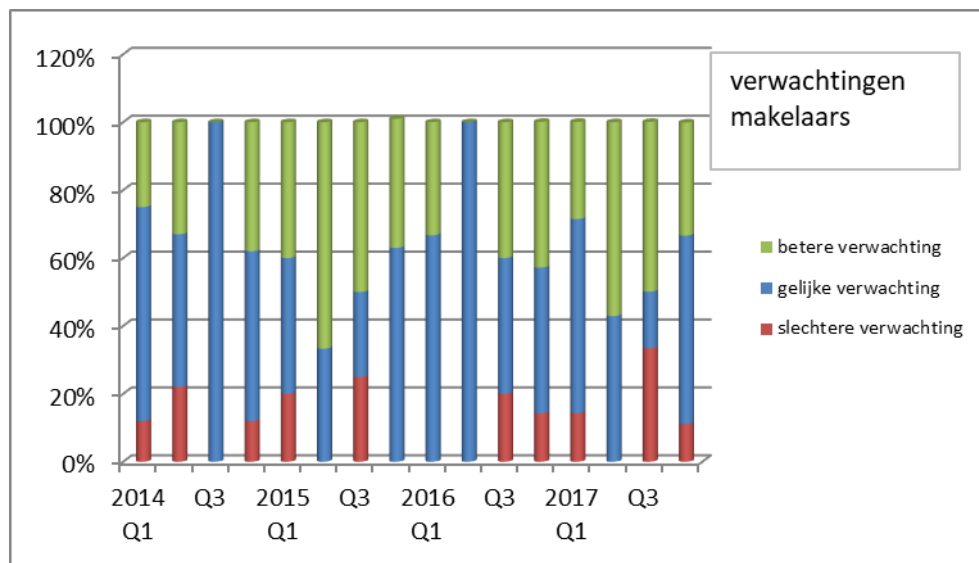
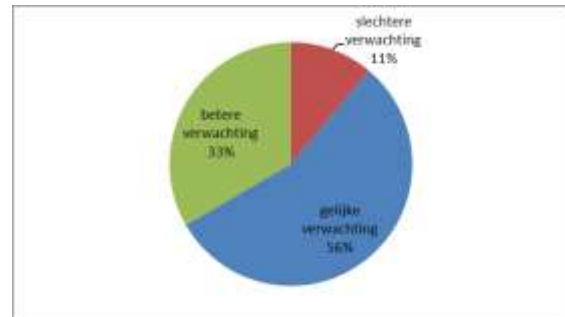
3.6 Hoofdactiviteit: Makelaar en expert

In totaal hebben er 9 ondernemers deelgenomen met de hoofdactiviteit makelaar of expert.

Verwachting voor de komende 6 maanden.

56% verwacht geen verschil met vorig jaar. 11% verwacht een lagere winst of orderboek en 33% verwacht een betere half jaar.

Over heel 2017 waren de verwachtingen bij 85% positief of neutraal.

Het personeelsbestand.

Iedereen had precies voldoende personeel in dienst.

De brutowinst in dit kwartaal in vergelijking met hetzelfde kwartaal in 2016.

33% geeft een winstdaling door. 56% ziet geen verschil. 11% rapporteert een winstverbetering, allen licht.

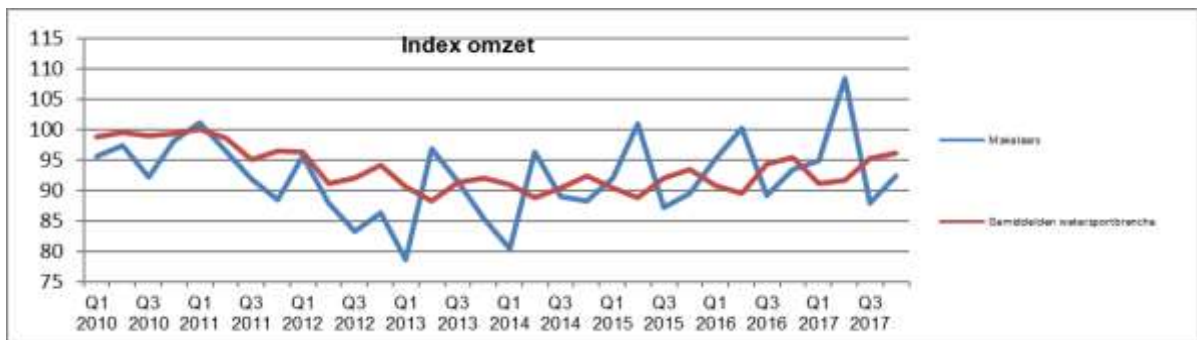
Gemiddeld daalt de brutowinst van de makelaar/expert met 3,9%, de index komt daarmee op 78,3 punten (2008=100). Over heel 2017 daalde de brutowinst met 0,2%.

De omzet in dit kwartaal in vergelijking met hetzelfde kwartaal in 2016.

De omzet daalt bij 33%, bij 56 % blijft het gelijk en bij de laatste 11% stijgt het licht.

De index daalt met 1,1 punten naar 92,3 punten (2008=100). Over heel 2017 steeg de omzet met 1,4%.

Prijsbeleid.

74% houdt de prijzen stabiel. 13% laat de prijzen dalen. 13% laat de prijzen fors stijgen.

Wat valt op?

De brutowinst en omzet houden dit kwartaal dezelfde trend aan. Via de HISWA Makelaars statistieken is bekend dat er wel meer vaartuigen zijn verkocht, maar daarmee is de winst niet verbeterd. Er wordt dus ingeleverd op de courtage, evenals vorig jaar.

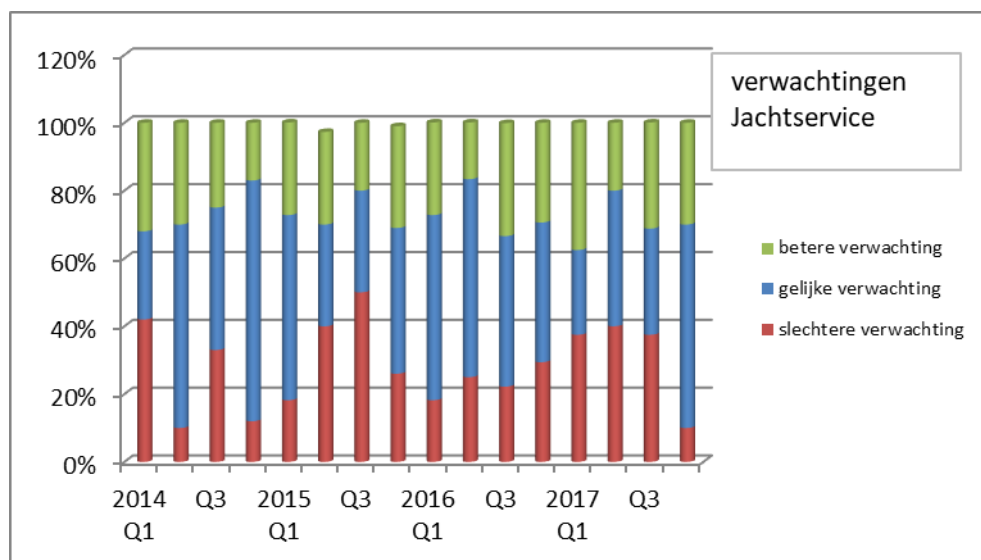
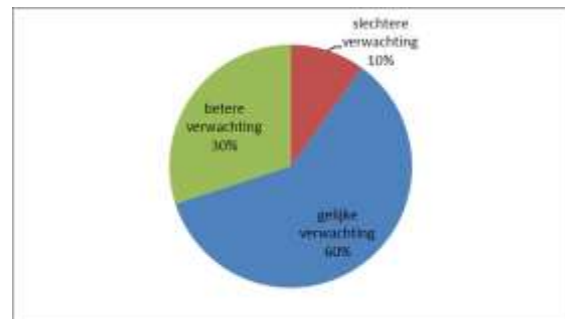
3.7 Hoofdactiviteit: Jachtservice

In totaal hebben er in deze categorie 10 ondernemers deelgenomen.

Verwachting voor de komende 6 maanden.

10% heeft een negatieve verwachting.
60% denkt aan een gelijke eerste helft van 2018. Positief is 30%.

Over heel 2017 waren de verwachtingen bij 69% neutraal of positief.

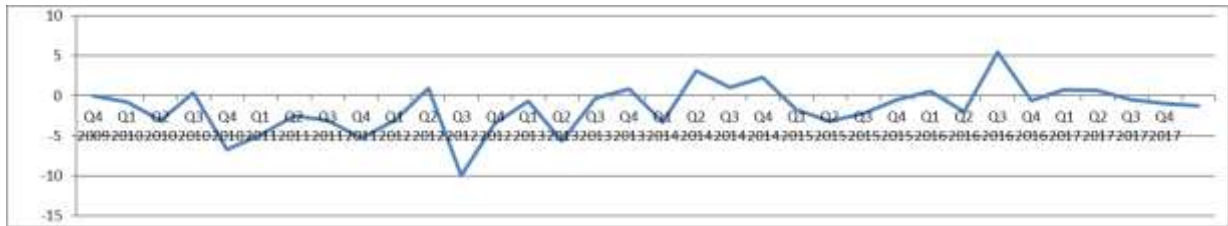
Het personeelsbestand.

80% geeft aan precies voldoende personeel te hebben, 10% heeft een overschot en 10% een tekort.

De brutowinst in dit kwartaal in vergelijking met hetzelfde kwartaal in 2016.

40% ziet de winst dalen, variërend van licht tot fors. 20% houdt de winst stabiel. 240% ziet de winst stijgen.

Gemiddeld komen de servicebedrijven 1,2% slechter uit en staat de index op 85,7 punten (2008=100). Over heel 2017 verslechterde de brutowinst met 0,5%.

De omzet in dit kwartaal in vergelijking met hetzelfde kwartaal in 2016.

30% ziet de omzet dalen. 30% houdt de omzet stabiel. 40% ziet de omzet stijgen, variërend van licht tot fors.

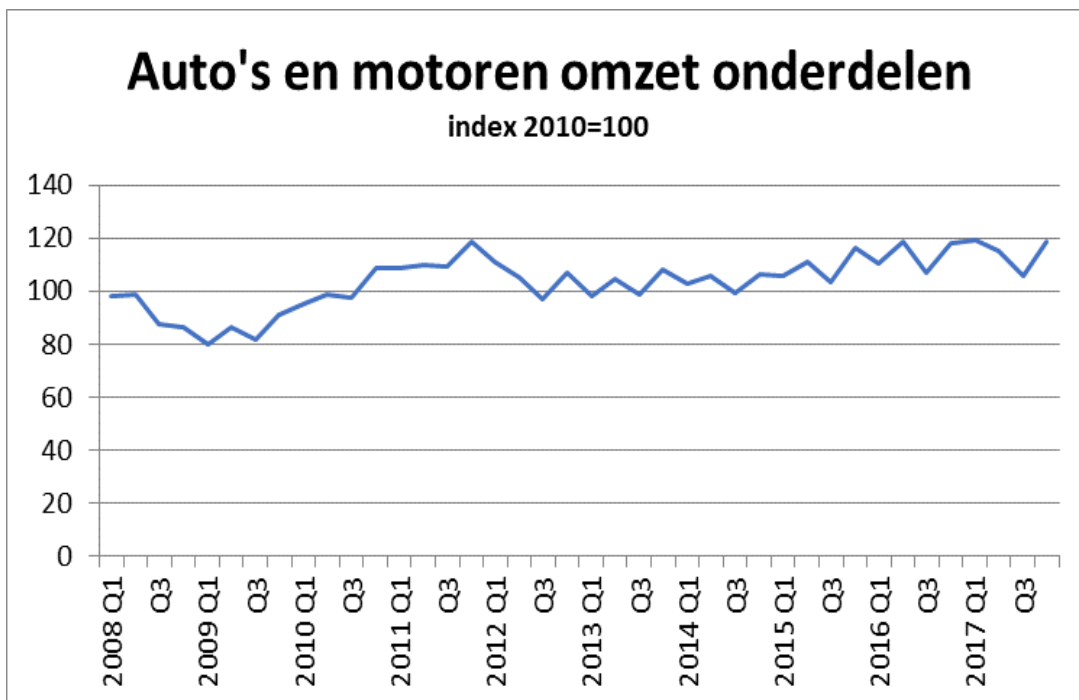
De index staat 0,8 pnt lager op 93,7pnt (2008=100). Over heel 2017 werd een min van 0,7% gerealiseerd.

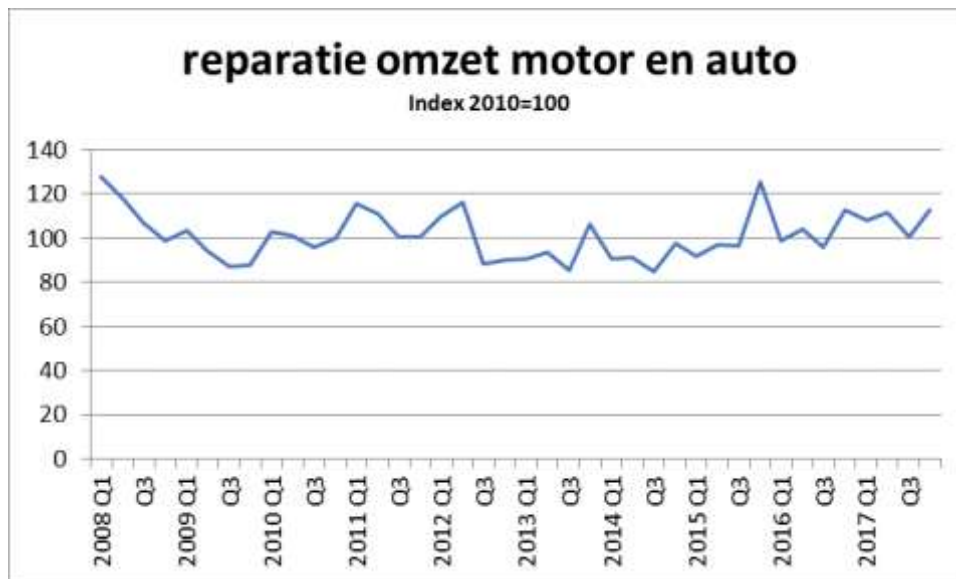
Prijsbeleid.

50% houdt de prijzen stabiel. 10% laat de prijzen iets zakken. De overige 40% voert een prijsstijging door van 1-5%.

Algemeen

Bron: CBS Opendata

Bron: CBS Opendata

Wat valt op?

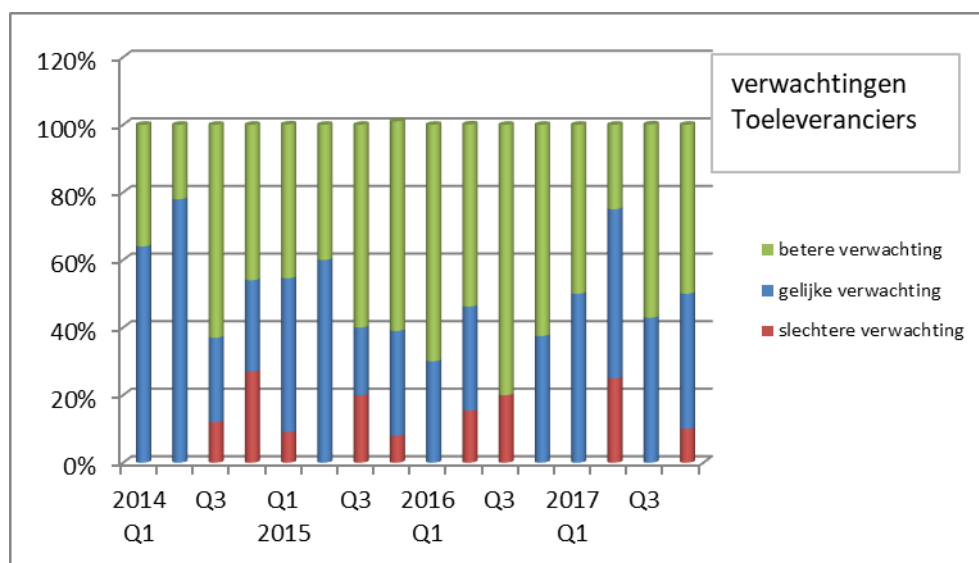
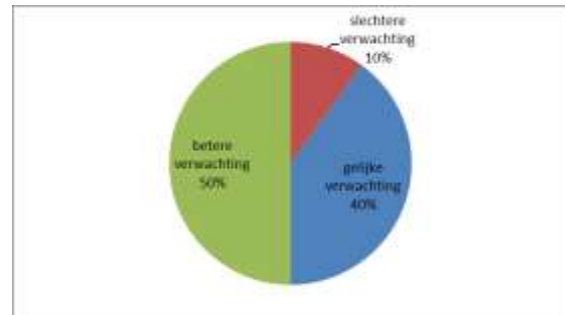
Omzet en winst raken verder achterop ten opzichte van de hele watersportsector. De prijsstijging kan noodzakelijk zijn om winst en omzet op niveau te krijgen. Deze bedrijfsgroep kent relatief weinig positieve verwachtingen.

3.8 Hoofdactiviteit: Toeleveranciers

In totaal hebben er in deze categorie 10 ondernemers deelgenomen.

Verwachting voor de komende 6 maanden.

40% verwacht een eenzelfde periode als een jaar eerder. 10% kijkt negatief vooruit. De overige 50% verwacht een hogere orderportefeuille of hogere brutowinst. Over 2017 waren de verwachtingen bij 91% neutraal of positief.

Het personeelsbestand.

86% heeft precies voldoende personeel. 20% heeft een tekort aan personeel.

De brutowinst in dit kwartaal in vergelijking met hetzelfde kwartaal in 2016.

10% ziet de winst licht dalen. 20% ziet geen verschil. 70% ziet de winst stijgen, meest licht.

Gemiddeld doen de Toeleveranciers het 4,25% beter dan een jaar eerder. De index komt daarmee op 113,2 (2008=100). Over heel 2017 werd een plus van 3,3% gerealiseerd.

De omzet in dit kwartaal in vergelijking met hetzelfde kwartaal in 2016.

Niemand rapporteert geen verschil in omzet. 20% rapporteert een kleine verslechtering. De overige 80% geeft een verbetering aan. Het grootste deel met 1-10%.

De index stijgt met 5,5 pnt en staat nu op 133,6 pnt.(2008=100). Een zelfde stijging werd vorig jaar gerapporteerd.

Ondanks een min in Q2 verbeterde over heel 2017 de omzet met 2,6%.

Prijsbeleid.

50% houdt de prijzen op niveau. 40% voert een lichte stijging door, 10% een stijging van meer dan 5%.

Wat valt op?

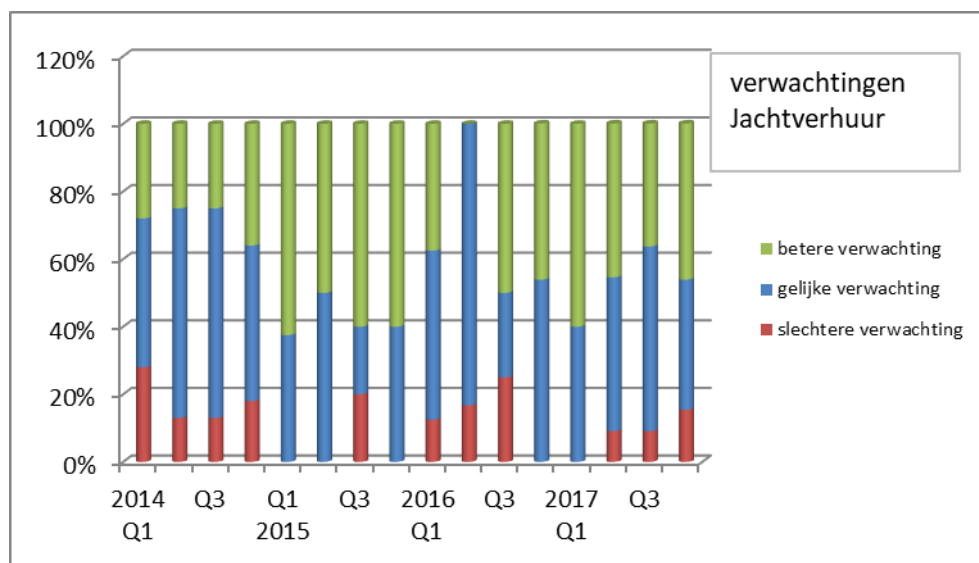
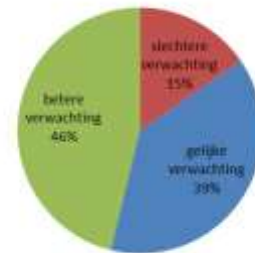
De toeleverancier blijft verbetering rapporteren. En hij blijft positief. Uit de vorige enquête en interviews blijkt dat deze voor een deel wordt veroorzaakt door handel op de buitenlandse markt.

3.9 Hoofdactiviteit: Jachtverhuur

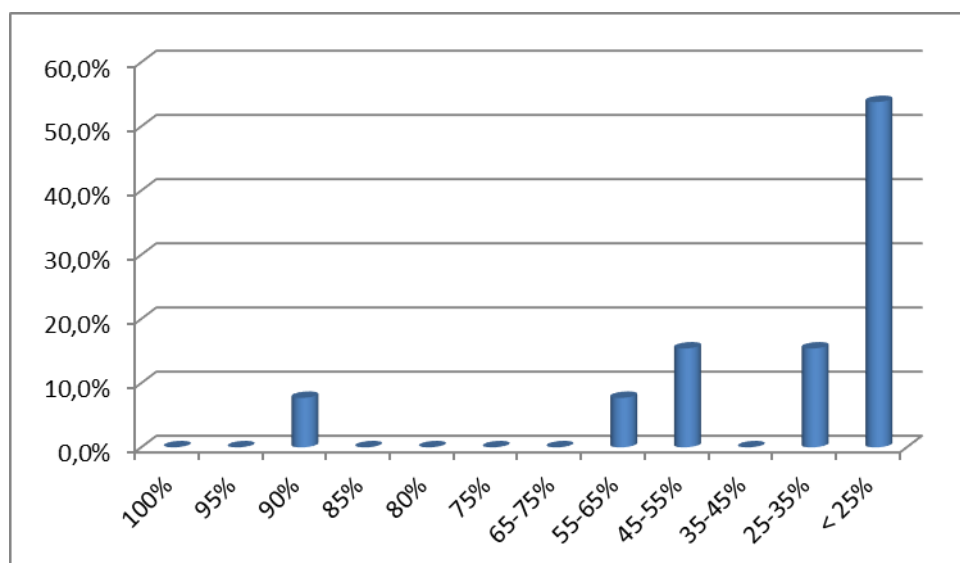
In totaal hebben er 13 verhuurders deelgenomen aan het onderzoek.

Verwachting voor de komende 6 maanden.

15% verwacht een lagere omzet en/of winst. 39% ziet een zelfde periode als in 2017. En 46% heeft positieve verwachtingen voor de eerste helft van 2018. Over heel 2017 had 92% neutrale of positieve verwachtingen.

Wat is uw bezettingspercentage van uw verhuurvloot (totale verhuurcapaciteit) in Q4 2017?

Het berekende gemiddelde komt uit op een bezettingsgraad van 34%.

Het personeelsbestand.

69% had precies voldoende personeel in dienst, de andere 31% geeft aan teveel personeel te hebben.

De brutowinst in dit kwartaal in vergelijking met hetzelfde kwartaal in 2016.

38% rapporteert een meest matige winstdaling. 46% ziet geen verschil. 16% ziet de winst licht stijgen.

Het gemiddelde komt uit op een min van 2,9%. De index komt daarmee op 98,7 punten (2008=100).

Over heel 2017 bleef de brutowinst precies op nul. Q1 was neutraal. Het plusje van Q2 staat tegenover de min van Q3 en Q4.

De omzet in dit kwartaal in vergelijking met hetzelfde kwartaal in 2016.

De omzetsdaling is meest matig bij 15%. 54% houdt de omzet gelijk. 31% ziet de omzet meest licht stijgen.

De index staat op 106,8 pnt, een verbetering met 0,8 pnt. (2008=100).

Over heel 2017 werd een omzetstijging van 3,3% gerapporteerd.

Prijsbeleid.

54% houdt de prijzen gelijk. 46% voert een lichte wijziging door.

Wat valt op?

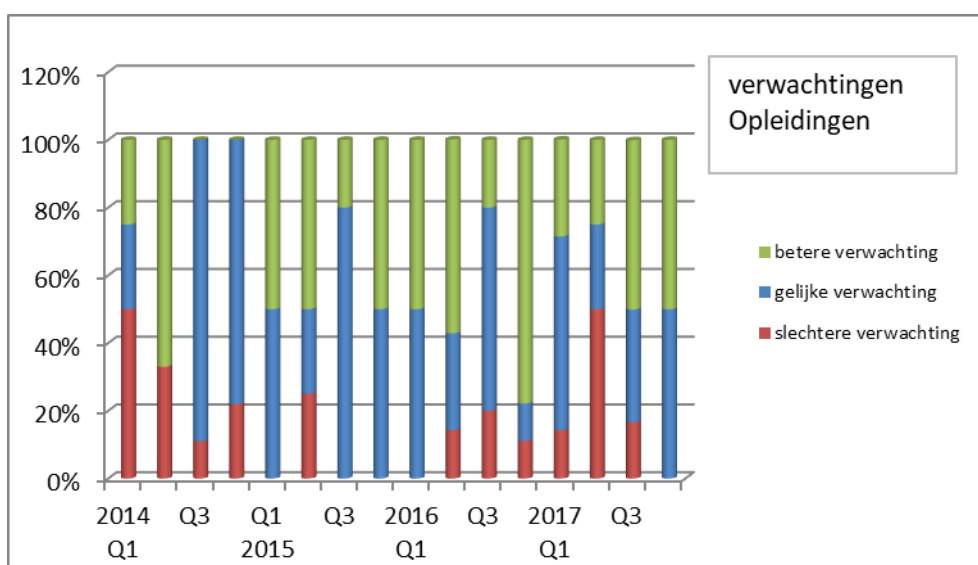
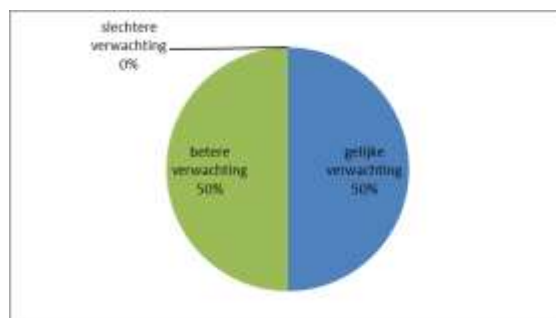
De bruto winst index blijft sterk achter bij de omzet, dit wordt al een aantal kwartalen gerapporteerd.

3.10 Hoofdactiviteit: Zeil / vaaropleidingen

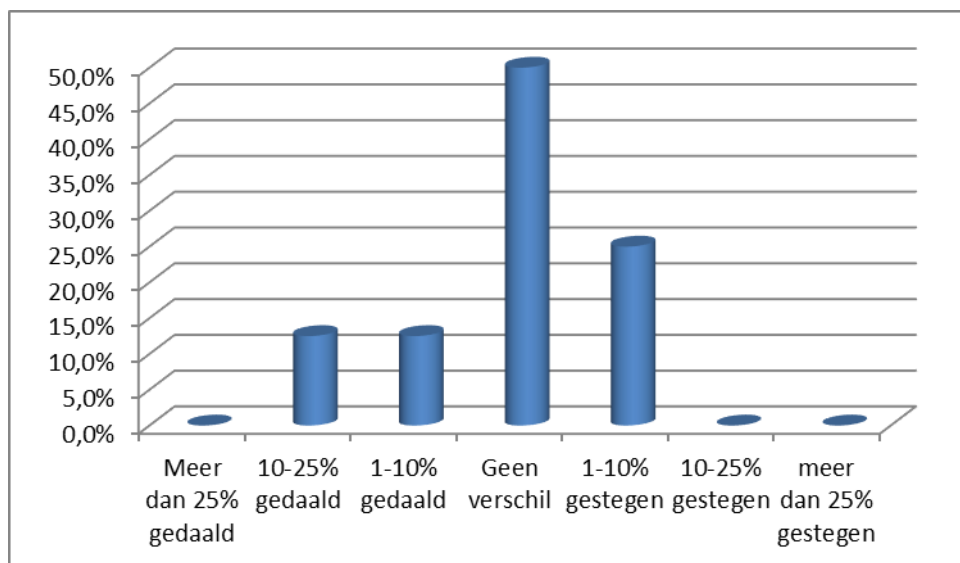
In totaal zijn er 8 ondernemers in deze activiteit die hebben gereageerd.

Verwachting voor de komende 6 maanden.

Niemand is negatief voor komende 6 maanden. De helft verwacht een gelijke brutowinst, de andere helft verwacht een verbetering. Over heel 2017 had 80% neutrale of positieve verwachtingen.

Aantal cursisten

Het gemiddelde aantal cursisten is met 1,5% afgenomen ten opzichte van Q4 2016.

Het personeelsbestand.

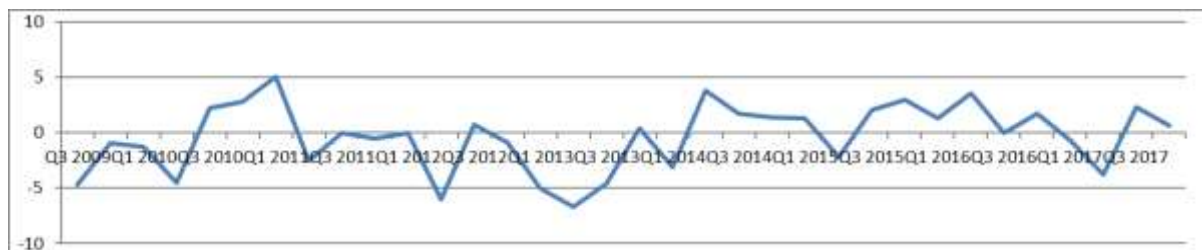
88% heeft voldoende personeel, 12% zoekt mensen.

De brutowinst in dit kwartaal in vergelijking met hetzelfde kwartaal in 2016.

25% geeft aan dat de winst licht daalt. 38% houdt de winst stabiel. 37% geeft aan dat de winst is gestegen, waarvan een klein deel met 10-25%.

Gemiddeld komt de vaar-en zeilschool uit op plus 0,6% en staat de index nu op 107,5 punten (2008=100).

Over heel 2017 verminderde de brutowinst met 0,3%.

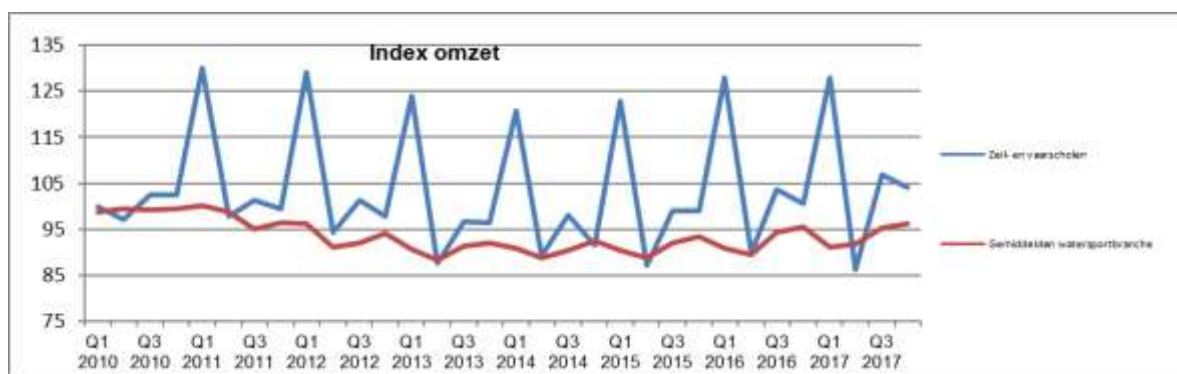

De omzet in dit kwartaal in vergelijking met hetzelfde kwartaal in 2016.

12% realiseerde minder omzet. 38% hield de omzet gelijk. De overige 50% rapporteerde een meest matige omzetstijging.

De index stijgt met 3,4% en staat op 104,1 pnt (2008=100).

Over heel 2017 verbeterde de omzet met 0,8%.

Prijsbeleid.

12% laat de prijzen dalen, 12% houdt de prijzen stabiel, de rest voert een meest matige stijging door.

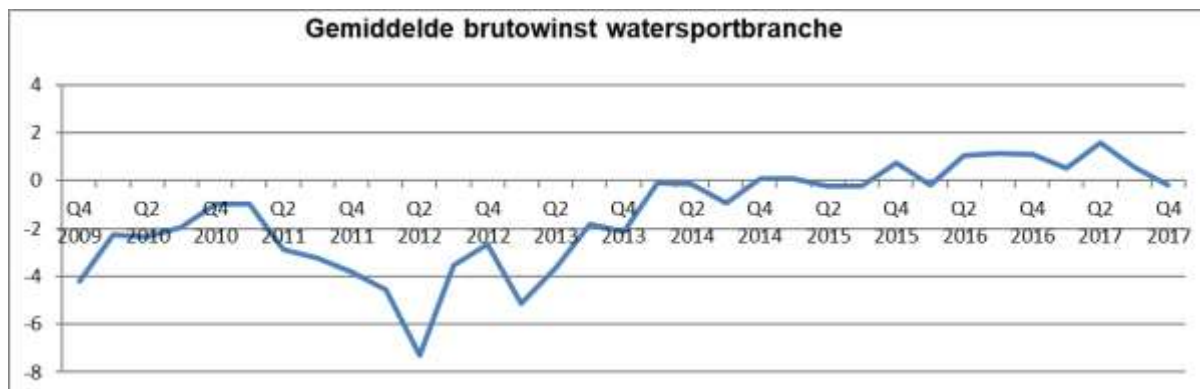
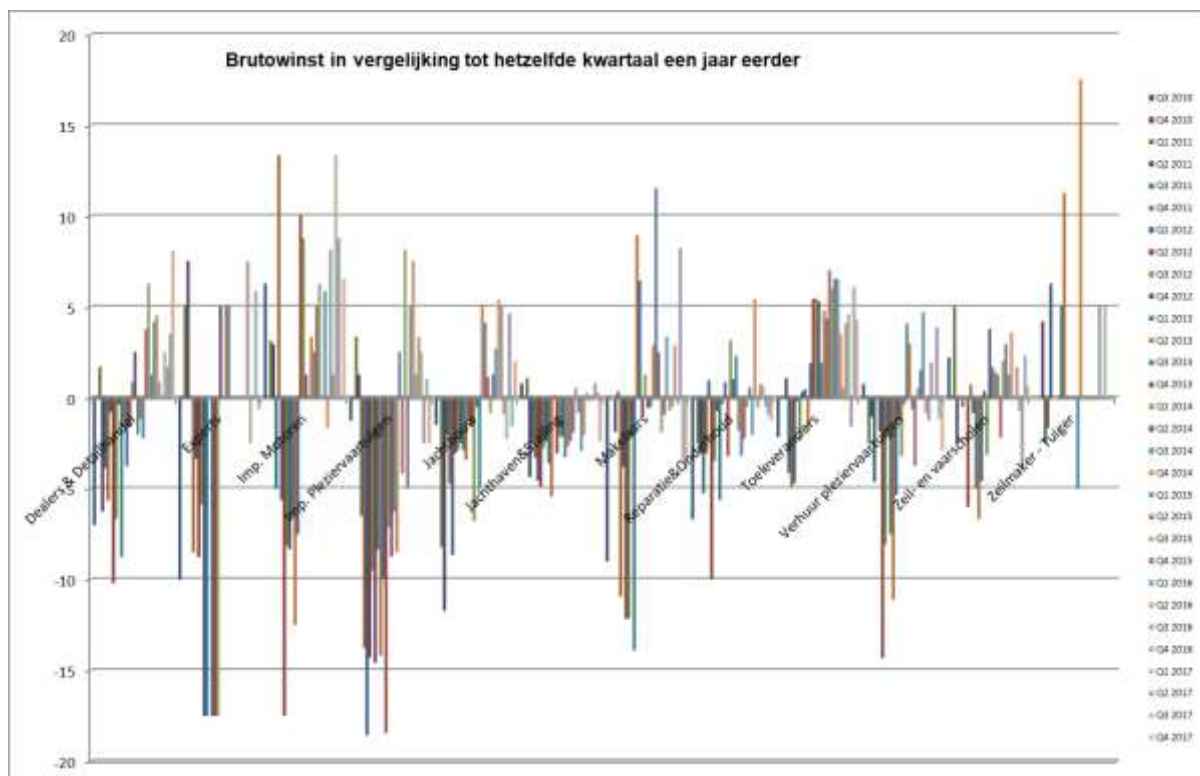
Wat valt op?

De respondenten zijn verdeeld over omzet en brutowinst, maar zijn zeer optimistisch voor het komende half jaar. De gemiddelde cijfers geven een beperkte ontwikkeling weer, hoewel enkele respondenten forse verandering aangeven.

4. Tot Slot

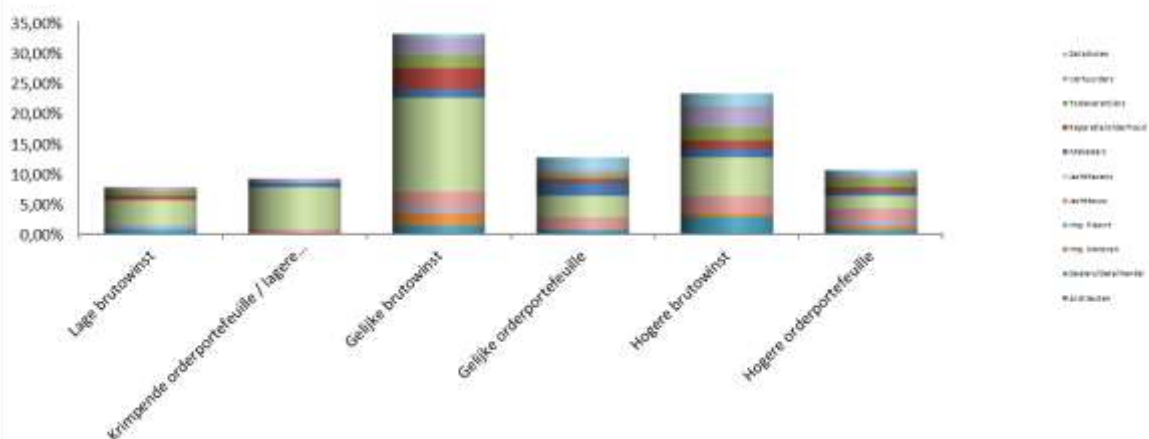
HISWA Vereniging zal voorlopig de conjunctuurenquête elk kwartaal blijven uitzetten en rapporteren.

Bijlage grafieken

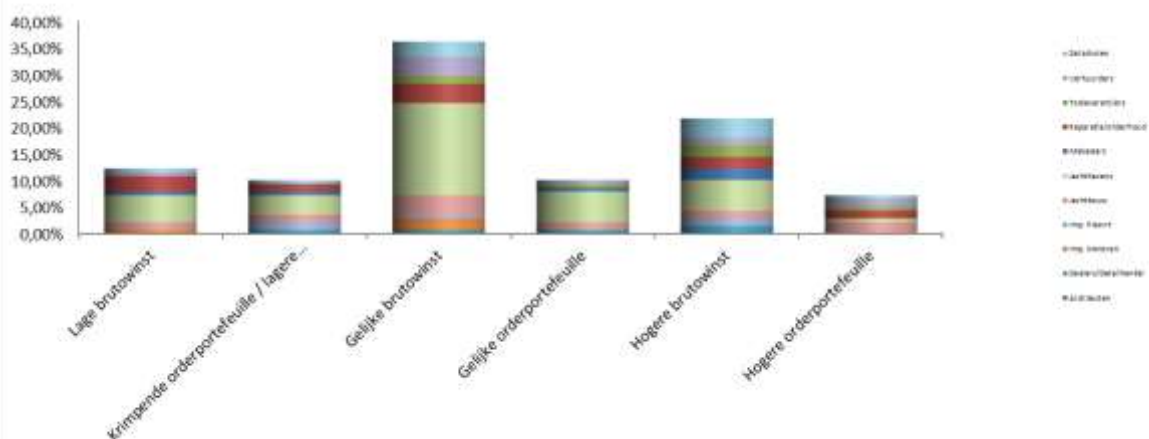
Q4 2017

Wat is uw verwachting voor de komende 6 maanden t.o.v. 2016

Q3 2017

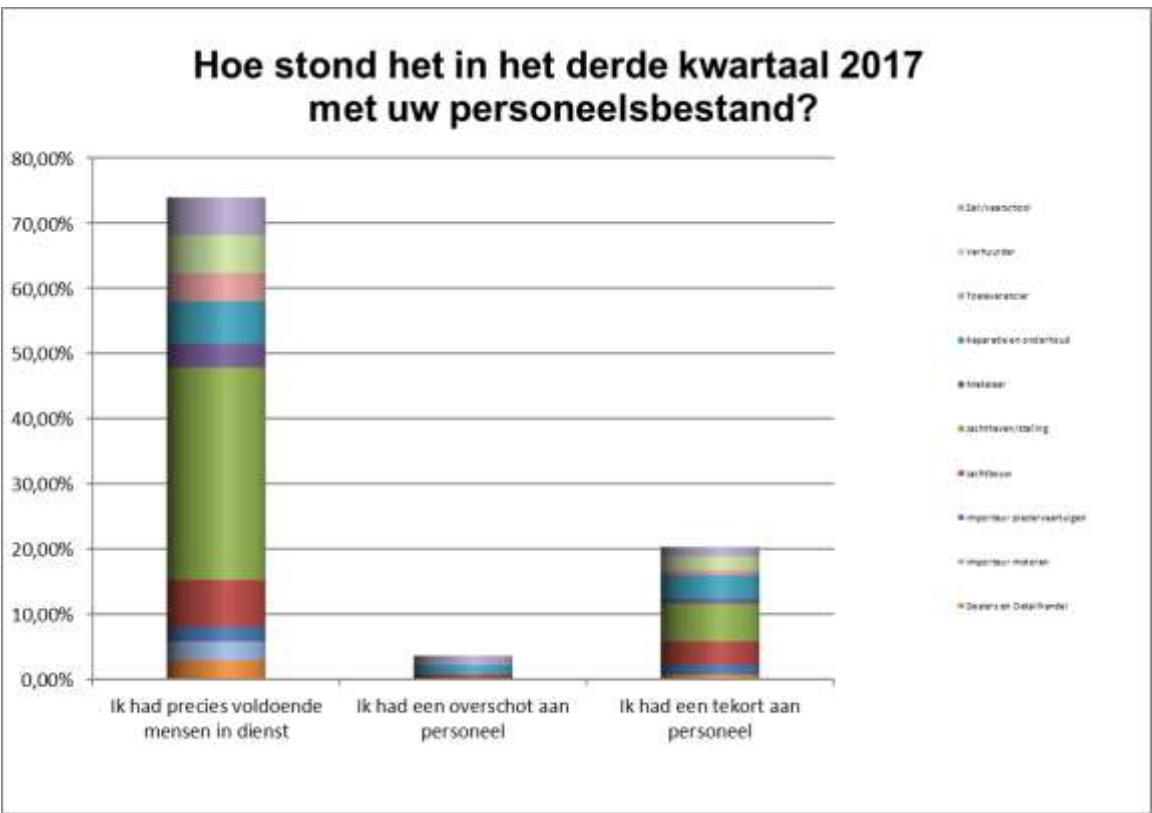
Wat is uw verwachting voor de komende 6 maanden t.o.v. 2016

Hoe stond het in het vierde kwartaal 2017 met uw personeelsbestand?

A stacked bar chart titled "Hoe stond het in het vierde kwartaal 2017 met uw personeelsbestand?". The y-axis represents percentages from 0,00% to 80,00% in increments of 10,00%. The x-axis has three categories: "Ik had precies voldoende mensen in dienst", "Ik had een overschot aan personeel", and "Ik had een tekort aan personeel". A legend on the right lists ten reasons with corresponding colored squares.

Reden	Ik had precies voldoende mensen in dienst (%)	Ik had een overschot aan personeel (%)	Ik had een tekort aan personeel (%)
Niet / vaarwel	~10	~1	~1
Vernieuwen	~1 </td <td>~1</td> <td>~1</td>	~1	~1
Toespraak	~1	~1	~1
Reparatie en onderhoud	~1	~1	~1
Winstbaar	~1	~1	~1
Saaiheid / verveling	~1	~1	~1
Kwaliteit	~1	~1	~1
Winstbaar / kostenverlagen	~1	~1	~1
Winstbaar / materialen	~1	~1	~1
Dynamisch / Data / Rendement	~1	~1	~1

[illegible]
